

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Oktober 1995 - 17e Jaargang, nr. 67

BESTUUR:

Ere-Voorzitter F.Th. Dijkmeester	Magnolialaan 7	7313 EV Apeldoorn	055 - 355 32 67
--	----------------	-------------------	-----------------

Voorzitter R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	070 - 368 35 66
----------------------------------	------------------	------------------	-----------------

Secretaris Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	070 - 324 04 47
--	---------------------	------------------	-----------------

Penningmeester Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
--	----------------	-------------------	-----------------

LEDEN:

G. Meelissen, Sociale Commissie	Oostendorperstraatweg 69	8097 PL Oosterwolde	0525 - 62 13 61
R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
R.M. ten Broek	Burg. de Villeneuve-singel 30	3055 AP Rotterdam	010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE

Fred M. Beukers	Vredehofweg 56	3062 ES Rotterdam	010 - 452 79 29
-----------------	----------------	-------------------	-----------------

Stichting Genootschap Engelandvaarders:

Postbank: 35 95 00
Bank : 54.55.46.826
ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in januari 1996.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 december 1995.

ISSN 1382-8207

De verzengende hitte die de maanden juli en augustus ons land teisterde, met niet zelden temperaturen van boven de 30°C, géén druppel regen en een koperen ploert die iedere dag velen van ons deed terugdenken aan de tijd dat zij in 's koningsrok in tropische gebieden doorbrachten, is ook van invloed geweest op het tot stand komen van deze **Schakel**. De activiteiten van uw redacteur hebben op een zeer laag pitje gestaan, zodat we dit keer ook de **Schakel** in afgeslankte vorm het licht moeten laten zien.

Uw redacteur is dan ook jaloers dat dit afslanken alleen voor de **Schakel** gevolgen heeft en niet voor hem persoonlijk!

Ook de verzending van de "**juli-Schakel**" is voor een aantal lezers de mist ingegaan. De verzendlijst en de adressering waarvoor een computer wordt gebruikt, is in de war geraakt, als gevolg van een vermoedelijk indrukken van een verkeerde knop. Een aantal lezers van de **Schakel** zal dan ook het juli-nummer niet hebben ontvangen. Zij die hiervan het slachtoffer zijn geweest worden verzocht de redactie van deze omissie **schriftelijk** op de hoogte te stellen indien zij er prijs op stellen alsnog voor een verlate toezending in aanmerking te komen. En sorry voor het inconveniënt!

Het doet ons genoegen u te kunnen berichten dat de buitengewoon interessante **tentoonstelling: "... en dan dáár de grens over"**, ontsnappingslijnen 1940-1945, in het Verzetsmuseum in Amsterdam **verlengd is tot en met 26 november**. Voor diegenen, die in de achter ons liggende warme zomer de puf niet hadden een tentoonstellingsbezoek in hun programma op te nemen, is dit de kans om alsnog nostalgische herinneringen op deze tentoonstelling op te halen.

Wanneer deze **Schakel** – zij het ietwat verlaat – in uw bus glijdt hebben we ook onze jaarlijkse reünie weer achter de rug. De inschrijving voor deelname daaraan is in aantal wat achtergebleven bij de vorige reünies. We worden allemaal iedere dag een dagje ouder en de mobiliteit begint hier en daar een belemmering te vormen.

Onze onvolprezen voorzitter heeft op deze reünie u toegesproken en zijn woorden die hij toen sprak vervangen zijn gebruikelijke "Van de Voorzitter" in deze **Schakel**, mede omdat hij na de drukke maanden van Herdenkingen een tijdje van een welverdiende vakantie heeft kunnen genieten. Vandaar dat dit "Hoofdartikel" van ons lijfblad is opgesteld door uw redacteur.

De vele Herdenkingen van 50-jaar bevrijding zijn nu achter de rug.

Vermeld dienen echter te worden de dit jaar op nationaal niveau plaats gehad hebbende Herdenkingen van het eind van de oorlog in de Pacific.

Op 15 augustus herdachten vele duizenden niet alleen oud-Indisch gasten maar ook een opvallend aantal jongeren in het Haagse Congresgebouw, de

capitulatie van de Japanners op 15 augustus 1945, het begin van de bevrijding van onze Gordel van Smaragd, en wat na de atoombommen op Hiroshima en Nagasaki er in het Verre Oosten nog allemaal gebeurde. Na de bijeenkomst in het Congresgebouw werd de massale herdenking van de slachtoffers in het Verre Oosten gehouden bij het nabijgelegen Monument, waar H.M. de Koningin een krans legde en ook Minister President Kok aanwezig was.

Dit was de eerste maal dat bij deze jaarlijkse plechtigheid onze Vorstin aanwezig was en ook de regering van haar belangstelling blijkt gaf. Op dezelfde dag, in Japan, bood de Japanse Premier zijn spraakmakende excuses aan de wereld aan. Overigens niet tot volledige tevredenheid van grote aantallen slachtoffers uit die tijd, die vonden dat het niet bij woorden diende te blijven maar een concreet gebaar daarbij op zijn plaats zou zijn geweest.

Enige weken na deze 15e augustus werd ook een groots opgezette plechtige bijeenkomst gehouden te Roermond bij het daar aanwezige monument voor al onze militaire gevallen in het Verre Oosten, ook voor hen die vielen tijdens de politionele acties.

Desondanks bij deze Herdenkingen, waren het de gebruikelijke op sensatie beluste media die het nodig vonden al dan niet ware verhalen op te dissen over het gedrag van onze Nederlandse militairen in Indonesië, over door onze jongens begane z.g. oorlogsmisdaden.

Met de "nieuwsvoorziening" uit het voormalige Joegoslavië op de achtergrond, was dit voer voor de nog steeds in Nederland rondwarende anti-militaristen, die zich pacifisten noemen. Zelfs werd hier en daar Atjeh erbij gehaald! En dan te weten dat de Indonesiërs vandaag de dag daar helemaal niet meer over napraten. Hun motto is vergeven en vriendschap met hun voormalige koloniale heersers.

Het is dan ook lofwaardig dat H.M. Koningin Beatrix, Prins Claus en Prins Willem Alexander een staatsbezoek brachten aan de Gordel van Smaragd waar zij allerhartelijkst en zonder enige wrok werden ontvangen door de gehele Indonesische samenleving. Zo hoort het en zo zal het blijven.

Ik hoop dat zij die onze Reünie op de Vliegbasis Deelen, ondanks de betreurde afwezigheid van onze Koninklijke Beschermheer Prins Bernhard, hebben bijgewoond, hiervan met goede herinneringen naar hun thuisbasis zijn teruggekeerd.

FMB, uw redacteur

**JOHANNES ANTONIUS VAN WIJNGAARDEN
(JOHN VANGUARD)
Kruis van verdienste**

Op 25 juli 1995 overleed Jan van Wijngaarden in Californië, U.S.A., waar hij en zijn echtgenote Lorna zich vestigden in de vroege vijftiger jaren. En zo valt mij – zuster van Jan – de droeve taak te beurt het heengaan van alweer een Engelandvaarder aan u te melden.

Jan werd op 8 februari 1922 in Den Haag geboren en nadat de Duitsers Nederland in 1940 bezet hadden besloot hij, samen met zijn vriend Dolf Schiff, naar Engeland te gaan. Hun plan om met een speciaal uitgeruste kano de Noordzee over te steken werd opgegeven toen allerlei verhalen over dergelijke – maar mislukte – ontsnappingspogingen ter ore kwamen. In plaats daarvan besloten zij te voet op pad te gaan. Uiteindelijk bereikten zij Engeland via België, Frankrijk, Vichy-Frankrijk, Zwitserland, Spanje, Portugal en tenslotte Gibraltar.

Jan en Dolf vertelden hun familie in Nederland een stukje van hun veel bewogen reis toen zij – eenmaal in Engeland aangekomen – de gelegenheid kregen om aan een uitzending van Radio Oranje deel te nemen. Ikzelf hoorde deze uitzending in bezet Nederland en het was frappant hoeveel mensen ons en Dolfs familie na afloop opbelden.

Het is droevig dat deze twee kranige vrienden – Dolf overleed ruim een jaar geleden – er nu niet meer zijn. Beide namen in de luchtmacht deel aan de bevrijding van Nederland en West-Europa. Na de oorlog vestigde Dolf zich met zijn Engelse echtgenote als verkeersvlieger in Nederland. Jan ging naar Indonesië en na ook enige tijd in Hong Kong gewoond te hebben, vertrok hij naar Canada om daar voor een Canadees bedrijf te gaan werken. Kort na aankomst ontmoette en trouwde hij Lorna. Later vestigden zij en de kinderen zich voorgoed in Californië. Jan werd Amerikaan en ging het leven verder door onder de naam John Vanguard.

In 1994 overleed Lorna en precies een jaar later volgde Jan haar. Hun kinderen, verdere familie en vrienden – en niet in het minst ikzelf – zullen Jan herinneren als een kordaat, ondernemend en dierbaar mens. Moge hij in vrede rusten.

Mies van Wijngaarden, Londen

(Nagekomen verslag van de Herdenking)

Op het zoals altijd uitstekend verzorgde Ereveld in Mill Hill vond dit jaar wederom een plechtige herdenking plaats van de aldaar begraven omgekomen Nederlanders uit de wereldoorlog.

Zeker wel 150 mensen, onder wie dit keer veel jongeren, woonden de plechtigheid bij. Na toespraken en gebeden door een Rabbi en een Predikant werd de Last Post ten gehore gebracht en werden kransen bij het fraaie Monument gelegd met als eerste door H.M.'s Ambassadeur en als tweede mocht ik, namens alle Engelandvaarders, onze krans leggen. Hierna volgden nog een aantal Nederlandse Verenigingen en particulieren.

Zoals telkenjare gebruikelijk een sobere doch indrukwekkende plechtigheid.

Frans Jacobs

P.S. Engelandvaarder Frans Jacobs en zijn echtgenote genoten de eer en het genoegen "op speciale uitnodiging" de Engelse Nationale plechtigheden ter herdenking van het einde van WO II in Hyde Park, op 6 en 7 mei, bij te wonen.

EDDY DE ROEVER IS ER NIET MEER

Eind augustus werden wij verrast door het bericht van het totaal onverwachte overlijden van een goede vriend van de Engelandvaarders, Eddy de Roever, begaafd auteur en pianist.

Tijdens een korte vakantie in Engeland werd hij in het verkeer in Londen achter het stuur van zijn auto – waarin een goede vriend meereisde – getroffen door een fatale hersenbloeding.

Hoewel hij géén Engelandvaarder was – daarvoor was hij te jong (1932) – was hij door zijn activiteiten bijzonder goed op de hoogte van het wel en wee en de geschiedenis van de Engelandvaarders.

Zijn jarenlange werkzaamheden als rapporteur bij de Stichting 1940-1945 hebben van hem een groot-deskundige gemaakt van de gebeurtenissen gedurende de oorlog van BI-BBO agenten die veelal voortkwamen uit de in Engeland aangekomen Engelandvaarders. Een aantal van deze gebeurtenissen heeft hij in de afgelopen jaren te boek gesteld. Vele en vooral waarheidsgetrouwe ver-

halen vloeiden uit zijn pen en een aantal interessante boeken zagen het licht. Men mag wel zeggen dat hij de geschiedschrijver was van de BI-BBO activiteiten. Hij was er echter nog lang niet klaar mee. Zijn grondige research hadden hem nog zoveel gegevens opgebracht dat hij nog lang kon doorgaan met publiceren.

De basis van zijn kennis over de materie vond hij in het archief van wijlen Cas de Graaf, dat deze hem geschonken had. Het aantal van vele honderden interviews, waarvoor hij voor de Stichting 1940-1945 de rapporten samenstelde, zou indien verzameld, nog vele boekwerken hebben kunnen opleveren. Bij zijn werkzaamheden had hij de gave een scherp onderscheid te kunnen maken tussen waarheid en verzinsel.

Ook ons, Engelandvaarders, trof het grote verlies.

Hij had bij het onlangs beëindigen van zijn werkzaamheden bij de Stichting 1940-1945 toegezegd uw redacteur te gaan assisteren bij diens activiteiten voor de **Schakel**. Voor dit nummer zou hij een aantal bijdragen leveren. Het is er niet van gekomen en uw redacteur betreurt dan ook ten zeerste afscheid te moeten nemen van deze veelbelovende medewerker. Hoewel géén Engelandvaarder was hij een der onzen. Zij die hem gekend hebben en de lezers van zijn boeken, zullen zijn verscheiden dan ook diep betreuren.

Maar méér nog dan wij zullen zijn diepbedroefde vrouw en dochter hem missen. Dit tragische verlies van man en vader zal diepe sporen trekken in hun verdere leven. Engelandvaarders betuigen dan ook hun sympathie en medeleven met zijn vrouw en dochter en wensen hen van ganser harte veel sterkte toe.

Een sympathieke vriend van de Engelandvaarders is heengegaan.

Eddy wij zullen je blijven missen – rust in vrede.

Fred M. Beukers

IN MEMORIAM MARIUS BOERMA

Hij was geen Engelandvaarder, Marius Boerma, maar "goed" was hij wel. Goed in de ruimste zin van het woord. Goed voor Nederland (Ridder in de Orde van Oranje Nassau), goed in de oorlog (Verzetshedenkingskruis en Mobilisatie-Oorlogskruis), goed voor mensen in nood (Herinneringskruis

40-45, Nederlandse Rode Kruis), goed voor ons Genootschap en voor vele Engelandvaarders persoonlijk.

Hij was er altijd, hij hielp waar hij kon, hier in Nederland maar ook in Engeland en steeds terzijde gestaan door Grietje.

Een goed en aimabel mens ging heen, een niet te vullen leegte achterlatend. Grietje moet hem helaas missen, velen onzer ook.

MBR

MAX APPELBOOM

Voor vele Engelandvaarders en in het bijzonder voor diegenen onder hen die trouwe bezoekers zijn van de halfjaarlijkse bijeenkomst in de regio zuid, is Max Appelboom zeker geen onbekende.

Ondanks het feit dat hij al 32 jaar in België woont is deze geboren Amsterdammer, door zijn Vaderland niet vergeten.

Filmproducent en kunstenaar maar bovenal levensgenieter zo schreef de Gazet van Antwerpen op 9 augustus j.l., toen bekend was geworden dat hij voor zijn veelbewogen leven en bijzondere verdiensten op het kunstzinnige vlak de Koninklijke onderscheiding: Ridder in de Orde van Oranje Nassau heeft mogen ontvangen uit handen van de Consul Generaal der Nederlanden de heer J.P. Wever. Zijn meer dan vruchtbare artistieke leven niet alléén als kunstschilder en cartoonist maar ook als film en TV producent zijn niet op te sommen binnen het beperkte kader van de **Schakel**, maar in ons archief koesteren wij een zo goed als volledige verzameling van gegevens daarover.

Wij wensen mede-Engelandvaarder Max Appelboom dan ook van harte geluk met deze Koninklijke waardering.

FMB

De heer S.F.M. Plantinga, werkzaam bij het Algemeen Rijksarchief (ARA) te Den Haag, heeft enige tijd geleden in de **Schakel** een oproep geplaatst hem gegevens te zenden over de activiteiten van de heer Kolkman in Perpignan, ten behoeve van de aspirant Engelandvaarders die zich in Zuid-Frankrijk bevonden. Hij heeft daar veel response op gehad, waarvoor hij erg dankbaar is.

De heer Plantinga is al enige tijd doende een historie van de verdienstelijke Heer Kolkman na te vorsen en is van plan te zijner tijd een uitvoerig verhaal daarover te publiceren. Vooruitlopend hierop heeft hij een verkorte versie van dit verhaal gepubliceerd in een speciale uitgave van het personeelsblad voor de medewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Deze uitgave is getiteld: "BZ en de tweede wereldoorlog". Uit deze publikatie nemen wij, met toestemming van de heer Plantinga zijn artikel geheel over, alsmede de twee bij dit artikel behorende foto's.

**Joseph Willem Kolkman
(1896-1944)**

Vice-consul en directeur van het Office Néerlandais te Perpignan (1940-1942)

Niets wees in de jongere jaren van Joop Kolkman op een toekomstige carrière bij Buitenlandse Zaken, maar gedwongen door omstandigheden en uit een groot gevoel voor plichtsbesef zou hij later daar zijn 'finest hour' beleven. Hij is van alle namen op de herdenkingsplaquette in de hal van het ministerie wel de minst bekende.

Joop Kolkman werd op 1 december 1896 te Den Haag geboren als jongste zoon in het grote katholieke gezin van mr M.J.C.M. Kolkman. Zijn vader werd in 1884 lid van de Tweede Kamer en was van 1908-1913 minister van Financiën in het Kabinet Heemskerk. Na zijn eindexamen gymnasium in 1915 trad Joop in bij de orde van de Jezuiten. Hij ontving de lagere wijdingen, maar verliet in 1924 de orde. In 1926 vertrok Joop Kolkman naar Parijs en werd daar journalist, correspondent voor een aantal Nederlandse en Nederlands-Indische kranten. Sport versloeg hij bijvoorbeeld voor de Telegraaf, algemeen nieuws voor het Dagblad van Rotterdam en ook voor het Sumatra Weekblad te Medan.

'Radio Vrij Nederland'

In de meidagen van 1940 kwamen vele Nederlandse vluchtelingen in Parijs

aan. Onder leiding van de consul-generaal te Parijs, dr ir A. Sevenster, werd met behulp van de Nederlandse kolonie een 'Association de Secours' voor die vluchtelingen opgericht. Joop Kolkman kreeg mede de leiding over de opvangpost in het 'Collège Néerlandais'. Tot 5 juni 1940 hebben daar 337 personen gebruik van gemaakt. De Nederlandse correspondenten in Parijs hadden geen contact meer met hun redacties in Nederland: er viel dus niets te schrijven. Na een persconferentie op 15 mei 1940 van minister Van Kleffens in Parijs werd met behulp van de Franse autoriteiten in Parijs de Nederlandse radio-omroep 'Vrij Nederland' opgericht. Initiatiefnemer was de Telegraaf-correspondent H.J. van den Broek, de latere 'Rotterdammer' van Radio Oranje en vader van de huidige EU-commissaris. 'Radio Vrij Nederland' zond vanaf 19 mei driemaal daags nieuwsberichten en nieuwsanalyses uit naar Nederland en Nederlands-Indië. Kolkman was één van de enthousiaste medewerkers. De uitzendingen stopten op 10 juni 1940 toen de Duitse troepen Parijs te dicht waren genaderd.

Perpignan

De Franse regering had een streek in het Zuiden van Frankrijk aangewezen als opvangsoord voor de vele duizenden Nederlandse vluchtelingen. De zorg voor hen werd geheel aan Sevenster en de consuls overgelaten. Niemand van het Nederlands gezantschap had iets met het ondankbare vluchtelingen-vraagstuk te maken willen hebben, schreef jhr mr H.F.L.K. van Vredenburg in augustus 1940, die in Zuid-Frankrijk als een soort regeringscommissaris voor vluchtelingen fungeerde. Omdat Kolkman niet naar Engeland had kunnen ontkomen, werd hem verzocht de vice-consul in Sète te helpen bij de registratie van de vluchtelingen in die streek en hen zoveel mogelijk bij te staan. Vanaf 20 juli 1940 was Kolkman in dienst van Buitenlandse Zaken. Al spoedig werd het vice-consulaat verplaatst naar Perpignan, vlak bij de Frans-Spaanse grens, waar meer Nederlandse vluchtelingen verwacht werden dan in Sète. Daar lag ook een aantal grote opvangkampen voor buitenlanders. Kolkman rustte niet voordat hij de Nederlandse vluchtelingen uit die kampen had weten te bevrijden. Omdat de 'beroeps' vice-consul in Londen nodig was, werd Kolkman medio augustus 1940 aangewezen door Sevenster als waarnemend vice-consul. Dit duurde tot 21 november 1940, toen in Vichy-Frankrijk, onder grote druk van de Duitsers, de Nederlandse consulaten werden opgeheven. In de plaats daarvan kwamen de 'Offices Néerlandais', die zich nog wel met de vluchtelingen zorg konden bezighouden, maar een aantal consulaire taken niet meer mochten uitoefenen. Kolkman werd directeur van het Office te Perpignan.

Opvanghuis

De situatie voor buitenlanders en speciaal voor joden verslechterde snel. De Vichy-regering vaardigde in hoog tempo een aantal wetten en decreten uit, die de prefecten de mogelijkheid gaven om buitenlanders zonder geldige papieren en/of zonder werk te interneren in kampen. Zo werden vele Duitsers, die al eerder voor het naziregime naar Frankrijk waren gevlucht zonder pardon geïnterneerd. In deze interneringskampen heersten mensonterende omstandigheden, en velen zijn daar dan ook omgekomen. Ook veel Nederlanders kwamen daar terecht. Omdat Kolkman de Franse autoriteiten er van kon overtuigen dat de Nederlandse vluchtelingen absoluut niet ten laste van de Franse overheid kwamen, kon hij bijna altijd de Nederlanders uit die kampen vrij krijgen. Voor de opvang van het groeiend aantal vluchtelingen huurde hij een groot opvanghuis in Le Soler, zo'n zeven kilometer ten westen van Perpignan. Daar kwamen onder meer jonge Engelandvaarders terecht, die er konden wachten op een mogelijkheid om Frankrijk legaal te verlaten.

Voor 'Maison Mazard' in Soler op Koninginnedag 1941. Mevr. Kolkman zit op de tweede rij, zevende van links; rechts naast haar J.W. Kolkman. (Foto: H. Wertheim)

Visa

Daar was wel een keten van visa voor nodig. Het ene land wilde geen inreisvisum verschaffen wanneer betrokkene niet tegelijkertijd al een inreisvisum voor een ander land had. Regelmatig veranderde een land in die keten zijn regels; dan begon het bureaucratische gevecht opnieuw. Bovendien verschaft Spanje geen transitvisa aan mannen die in de militaire leeftijdsgroep zaten. Kolkman was steeds in de weer om de benodigde visa te verkrijgen en zorgde via zijn relaties in Perpignan voor paspoorten, waarin de leeftijden waren vervalst, of voor medische verklaringen waarmee aangetoond werd dat de desbetreffende persoon niet in staat was te vechten. Kolkman en zijn Office in Perpignan raakten bekend bij het verzet in Nederland en in Frankrijk: daar werd je geholpen, daar konden Engelandvaarders, piloten en krijgsmachtspersoneel terecht. Kolkman was aardig, energiek, zeer actief en heel open naar de vluchtelingen toe. Zijn eerste contacten met het latere Nederlandse verzet heeft hij hoogstwaarschijnlijk al in de beginfase, in Sète opgedaan. In eerste instantie was hij geen voorstander van een illegaal vertrek naar Spanje. Er kleefden grote gevaren aan, van de kant van de Spanjaarden maar ook vanwege het risico te verdwalen en om te komen door uitputting. Door te wachten op de mogelijkheid van een legale doortocht wat overigens maanden kon duren, konden deze risico's worden vermeden. In echte noodgevallen hielp hij mensen de grens over met geld en een 'passeur'. De overi-

Kolkman op de bank, tweede van rechts. (Foto: Ph. Jacobs)

gen probeerde hij te overreden hun geduld te bewaren. Dat lukte niet altijd, want de omstandigheden in zijn ressort waren niet florissant. In totaal waren er in 1941 in Vichy-Frankrijk zo'n 550.000 vluchtelingen, waaronder ongeveer 2500 Nederlanders. Er werd honger geleden en de Fransen vonden ook dat vluchtelingen moesten werken, in de tuinbouw of bij grondwerken.

Illegale routes

Kolkman luidde in een brief van 21 februari 1942 aan de minister van Oorlog in Londen de noodklok. Deze brief kwam daar eind mei aan. Hij meende dat er illegale routes door Spanje en Portugal moesten komen: er kwamen steeds meer 'stuwmeren' van vluchtelingen. In juli en augustus 1942 werd in Londen de vluchtelingenproblematiek nog eens onder de loep genomen. Vanuit het gezantschap in Lissabon begon men te werken aan deze gevaarlijke en geheime onderneming. Het werd een race tegen de klok. In juli 1942 kondigden de Fransen aan dat de Offices zouden worden opgeheven en er bureaus voor Nederlandse vluchtelingen onder Franse leiding voor in de plaats zouden komen. Ook werden vanaf die tijd buitenlandse joden in Vichy-Frankrijk uitgeleverd aan de Duitsers. Sevenster moest in juli van de Fransen Vichy verlaten, en werd begin december zelfs door de Franse politie gearresteerd en geïnterneerd. Tenslotte bezetten de Duitsers op 11 november 1942 ook het nog 'vrije' gedeelte van Frankrijk. De mogelijkheden om op min of meer legale wijze de Nederlandse vluchtelingen te helpen raakten uitgeput. Ondanks een opdracht in december 1942 om onmiddellijk naar Lissabon over te komen, vertrokken Kolkman en zijn echtgenote pas op 12 januari 1943. Hij had eerst nog meer dan honderd Nederlandse vluchtelingen van geld, passeurs of onderduikadressen voorzien. Relaties uit de Franse résistance, waar hij inmiddels ook deel van uitmaakte, hielpen hem daarbij. Een gedeelte van het benodigde geld kwam uit zijn eigen portemonnee.

Buchenwald

Kolkman en zijn vrouw hadden geen geluk. In het grensdorpje, waar zij in een café zaten te wachten op hun passeur, werden zij door de Duitsers gearresteerd. Via gevangenis in Frankrijk kwam Kolkman in Buchenwald terecht, vanwaar hij begin februari 1944 met een ziekentransport naar Lublin werd afgevoerd. Daar bezweek hij op 8 februari 1944. Het verhaal gaat dat zijn lichaam langs de weg werd gevonden. Zijn vrouw werd na een half jaar uit de gevangenis te Frèsnes vrijgelaten, dankzij onder andere de steun van een Nederlandse advocaat in Parijs, mr J.W. Wijnaendts, de vader van de huidige ambassadeur in Parijs.

De Franse regering heeft Kolkman na de oorlog postuum geëerd met de Médaille de la Résistance en het Croix de Guerre avec Palme. Een voorstel van de Nederlandse minister van Buitenlandse Zaken in 1948 om Kolkman het Verzetskruis toe te kennen, werd na enige aandrang in 1952 door het ministerie van Algemene Zaken afgewezen, omdat er "geen voldoende termen" aanwezig waren. Zo is Kolkman zonder enig eerbetoon van Nederlandse zijde in het vergeetboek geraakt, behalve bij de nu nog levende Engelandvaarders die hij heeft geholpen en van wie velen hun leven aan hem te danken hebben.

Sierk Plantinga

HERDENKING STERFDAG H.M. KONINGIN WILHELMINA _____

Op dinsdag 28 november a.s. om 11.00 uur vindt de jaarlijkse herdenking weer plaats bij het Monument gelegen tussen het gebouw van de Raad van State en het Paleis Noordeinde.

We komen samen in een van de zalen van de Raad van State om daarna te herdenken bij het Monument. Jacob de Mos heeft zoals gebruikelijk de organisatie in handen. Om deze soepel te laten verlopen worden belangstellenden verzocht zich vóór 24 november bij Jacob telefonisch op te geven ((0174) 38 21 83)

Deelnemers worden verzocht hun modelonderscheidingen te dragen.

Jacob de Mos

VERVOLG OP "EN ANDERMAAL ... 'DE FLITSPLOEG'" _____

Op pagina 32 van het julinummer van de **Schakel** beloofden wij u de bij dat artikel ontbrekende foto en fotocopie in dit nummer op te nemen. Zie hiervoor de volgende twee pagina's

Van Dr Bernd Rother, werkzaam bij het Moses Mendelsohn Zentrum, Rembrandtstrasse 27, D14467 Potsdam, ontvingen wij de hierna volgende brief:

After a visit to the exposition about the "Engelandvaarders" and other refugees from the Netherlands, 1940 to 1945, in Amsterdam "Resistance Museum", the staff of this museum kindly gave me your address. I am preparing a study about the Spanish policy toward Sephardic Jews during World War II. Many reports related to this subject mention Miranda de Ebro concentration camp. Unfortunately, reports differ extremely judging living conditions in the camp. Only a part of these contradictions could be explained by real changes in the camp during the war. The other part of contradictions seem to depend on the different previous camp experiences or, simply, on the problems of memoir.

So, I am very interested in collecting as many eyewitness-reports on Miranda de Ebro as possible, especially concerning the life of Jewish inmates. As I learned by the above mentioned exposition, many of the "Engelandvaarders" had to pass Miranda de Ebro camp. I would very appreciate, if you could inform me if there exist eyewitness-reports on Miranda de Ebro by these people and how I could obtain copies of these reports.

Indien er onder de lezers van de **Schakel** Engelandvaarders zijn die met het berichten over hun ervaringen in het kamp Miranda de Ebro, de heer Rother kunnen helpen, zal de redactie dit ten zeerste waarderen. Gelieve hem rechtstreeks te schrijven. U kunt gebruik maken van de Engelse taal.

FMB

LA CABANE DES ÉVADÉS (SITE PROTÉGÉ)

Vele Engelandvaarders die om de Zuid over de Pyreneeën zijn getrokken vonden onderdak of even een tussenstop in een van de cabanes hoog in de bergen.

Meestal waren deze cabanes simpele refuges voor schapen, hun voer e.d. zoals een oude vooroorlogse zwart-wit foto ons toont.

De vloer was van aangestampt leem en onder het dak was een soort vlonder van dunne stammetjes of staken waarop wat gedroogd gras of hooi lag.

Het was op die noodlottige ochtend van 6 februari 1944, dat ons convooi van ca. 35 man, uren te laat in onze eerste tussenstop op de Col de Portet d'Aspet-dép. de l'Ariège (van de zomer verongelukte daar een wielrenner van de Tour de France) arriveerde.

We hadden een uitputtende nacht achter ons, een lange rij van mensen geleidt door 2 'passeurs', zwoegend door urenlange sneeuwstormen. Het was dus even goed uitrusten in deze – in feite – een dubbele cabane van 2 gebouwtjes in elkaars verlengde met er tussen een vergaarbak voor afval e.d.

We waren uren te laat, en toen ons convooi zich opmaakte om tegen ca. 11.30 uur de tocht voort te zetten, werden we omsingeld en overvallen door een Duitse patrouille, die al eerder beneden op de Col op ons had gewacht.

De 2 gidsen en ca. 10 Engelandvaarders wisten te ontsnappen, maar de anderen binnen in de cabane zaten als ratten in de val. Zij werden afgevoerd, maar nog 2 van hen wisten later in Toulouse te ontsnappen en voegden zich bij ons in een nieuw convooi.

Van de gevangen genomen Nederlanders – die naar de kampen in Duitsland werden getransporteerd, is er geen een die het heeft overleefd.

Sommigen van ons zijn in de loop der jaren terug geweest op de Col en zelf was ik er voor het laatst in 1991. Het bleek dat het beste (oostelijk) deel van onze cabane was gerestaureerd, en was omgetoverd in een 'Maison de Campagne'; met een nieuwe voordeur aan de smalle kant en openslaande deuren en ramen aan de dalkant van het gebouwtje. We werden hartelijk ontvangen en binnen ontwaarden we een rotsachtige open haard, keuken (warm en koud water!), zelfs een televisie, meubilair, telefoon. Maar de w.c. bevindt zich achter de struiken. Uit eerdere correspondentie had het echtpaar Béraza een album aangelegd, foto's, uittreksel van ons verhaal, de route die zij n.b. zelf hebben gelopen! Genoemd echtpaar is in feite de nieuwe eigenaar. Het is ontroerend zoals dit hartverwarmend stel mensen onze escapades van weleer zelf wilden laten ervaren.

Zij tracteerden ons op een geweldige maaltijd, en we hebben nog steeds contact met hen.

Maar er is meer. Monsieur Jean Louis Béraza heeft kans gezien om onze cabane op de officiële lijst van beschermde oorden te krijgen, als een **"Site Classé"** bij het Franse Ministère de l'environnement.

Boven de voordeur heeft hij van mooi hout een bord gemaakt met daarop geschilderd: **"Cabane des évadés, Site Classé, Février 1944"**.

Dat betekent dat er ergens in het hartje van de Pyreneeën, behalve bijvoorbeeld het monument 'Stèle de Evadés' bij Céret, en met de Rue des Evadés, er ook een stukje Hollandse herdenking staat, gedachtig met name aan diegenen onder ons toen, die door de noodlottige tegenspoed op 6 februari 1944, het niet hebben kunnen halen.

En hen hierbij memorerende, wilde ik dit bericht via onze **Schakel** kenbaar maken.

S.G. Timmers Verhoeven

Vlissingen, 15 augustus 1995

Binnenkort is het weer "Poppy-day" in Engeland namelijk op 11 november. Van mede-Engelandvaarder Pim de Bruyn Kops ontvingen wij een uitleg over het ontstaan van het gebruik van klapprozen bij herdenkingen van de gevallen zowel in WO I als in WO II. Nog steeds tooit de doorsnee Engelsman zich omtrent die 11e november met een (tegenwoordig plastic) klapproos en worden, op een enkele uitzondering na, bij de kranslegging aan de voet van het "Cenotaph" in Londen, kransen gelegd, vervaardigd van deze Poppies.

The Flanders Poppy was first described as the " Flower of Remembrance" by Col John McRae who, before the First World War, was a well known Professor of Medicine at McGill University in Montreal.

At the Second Battle of Ypres in 1915 when in charge of a first aid post and during a lull in the action, he wrote in pencil on a page torn from his dispatch book, the following verses:

*"In Flanders field the poppies blow, between the crosses, row on row that mark our place,
and in the sky the larks, still bravely singing fly, scarce heard amid the guns below.
We are the dead. Short days ago we lived, felt dawn, saw sunset glow, loved en were loved and now we lie, in Flanders fields.
Take up our quarrel with the foe, to you from falling hands we throw the torch,
be yours to hold it high.
If ye break faith with us who die, we shall not sleep, though poppies grow,
in Flanders fields."*

The verses were sent anonymously to 'Punch' magazine and published under the title: "In Flanders Fields".

In January 1918, Col McRae was brought as a stretcher case to one of the big hospitals on the Channel coast of France. On the third evening he was wheeled to the balcony of his room to look over the sea towards the cliffs of Dover.

The verses were obviously in his mind, for he told the Doctor who was in charge of his case:

*"Tell them this, if ye break faith with us who die,
we shall not sleep"*

The same night the Colonel died.

Cossonnay

Deze foto werd ons toegezonden door Engelandvaarder H.G. Pelder (USA). Hij is gemaakt op 31 augustus 1942 en bij ons weten nog niet eerder in de Schakel gepubliceerd. Op die Koninginnedag brachten HMS gezant in Bern Bosch van Rosenthal en de militaire attaché Generaal van Tricht een bezoek aan het kamp, en werden vereeuwigd tussen de bewoners van het kamp, allemaal in "Pakkie an deftig".

OP HERHALING

7-11 APRIL 1996 – ENGELANDVAARDERS WEER NAAR LONDEN

Er zijn weer plannen in de maak om nog eens met een groep Engelandvaarders een reis naar Engeland (Londen) te ondernemen. Het programma zal praktisch hetzelfde zijn als dat van april 1992. Als voorlopige data zijn vastgesteld zondag 7 april vertrek per Stena-line vanuit Hoek van Holland naar Harwich, retour met de dagboot van dezelfde lijn op donderdag 11 april. Het programma omvat onder meer een bezoek aan de ere-begraafplaats in Mill Hill en ontvangsten in de Nederlandse Ambassade en op het hoofdkantoor van Shell.

Zij, die zich middels het inzenden van het in te vullen formulier op de achterzijde van deze pagina opgeven moeten wel serieuze deelnemers zijn, rekening houdend met hun leeftijd en gezondheid.

In Londen zal overnacht worden in een ****-hotel en het gezelschap beschikt de gehele reis over een Nederlandse luxe touringcar met alles erop en eraan.

Op de nachtboot staan 4-persoons binnenhutten voor 2-persoons gebruik ter beschikking. Voor 1-persoons accommodatie op het schip en/of in hotel zal een toeslag worden berekend.

De totale kosten worden voorlopig geschat op f700,- à f800,- p.p. Opgave voor deelname dient te geschieden vóór 20 oktober 1995 met gebruikmaking van het formulier aan ommezijde. Alléén bij voldoende deelname gaat de reis door.

De formulieren moeten goed ingevuld worden teruggezonden aan Jacob de Mos, Marjorystraat 25, 3153 JK Hoek van Holland (Géén telefonische aanmeldingen).

Zodra bekend is of de reis al dan niet doorgaat wordt u persoonlijk door Jacob de Mos benaderd, die u dan (bij eventuele wijziging van data) de nieuwe data opgeeft alsmede de definitieve kosten en de gegevens en einddata van de overmaking van het verschuldigde bedrag.

U gelieve de datum van inschrijving 20 oktober 1995 strikt in acht te nemen.

Jacob de Mos

Voor inschrijvingsformulier z.o.z.

OPGAVE DEELNAME ENGELAND-REIS 1996

TER VOORBEREIDING VAN DE DEFINITIEVE HUT EN KAMER-RESERVERING:

IN HET DAARVOOR BESTEMDE VAKJE ☒ AANKRUISEN.

☐ Graag een 1-persoons hut of kamer

☐ Graag een hut en kamer voor 2 personen

☐ Heeft geen bezwaar om een hut en kamer met één of twee personen te delen.

Ik neem deel aan de Engelandvaarders-reis naar Londen van 7 tot en met 11 april 1996.

Naam:

Reist met:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Land:

Telefoon: (let op nieuwe telefoonnummer)

Datum: Handtekening:

1945-1995 EEN NABESCHOUWING

Engelandvaarder Bart Bredero zond ons vanuit Curaçao een uitvoerige nabeschouwing inzake de Herdenkingen 50-jaar bevrijding.

Het stuk is enerzijds de moeite van het lezen waard, anderzijds komen er nogal wat controversiële passages in voor, die voor publikatie in ons lijfblad niet direct in aanmerking komen. Echter de voornaamste reden van niet publiceren is de omvang van het stuk. Wij hebben daarvoor niet voldoende plaatsruimte. Mochten er Schakel-lezers zijn die van de inhoud van de ontboezeming van Bart Bredero toch kennis willen nemen, dan adviseren wij u zich te richten tot de auteur:

L.H. Bredero, Reigersweg 51, Willemstad – Curaçao – N.A.

die ongetwijfeld bereid zal zijn u een copie op te zenden tegen vergoeding van productie- en portokosten.

FMB

STOP PRESS – REÜNIE 1995

Door alle vertragingen is het ons mogelijk een kort verslag van onze Reünie nog ergens tussen de tekst te frommelen.

Een stralende zon verwelkomde de reüniegangers, na wat bleek een puzzlerit te zijn, op de basis van de Tactische Helicopter Groep KLV, Kamp Koningsweg Noord te Deelen. Het aantal deelnemers dat niet was komen opdagen woog op tegen het aantal dat onaangekondigd zich bij de registratie meldde. Circa 125 was het resultaat. Na de koffie met cake ontvangst, waarbij een enkele nieuweling al spoedig zijn maten had gevonden, werd het gezelschap door de plv. commandant van de basis verwelkomd waarmee voorzitter Rudi Hemmes een korte toespraak hield waarin hij o.m. vermeldde dat onze Beschermheer Z.K.H. Prins Bernhard geen kans had gezien, na een drukke week, om in ons midden te zijn. Namens de reüniegangers werd een telegram verzonden, evenals aan H.M. Koningin Beatrix.

Na de gebruikelijke bijna chaos van de groepsfoto werden wij geleid naar een andere kant van het doolhofachtig terrein om in een ander gebouw de voortreffelijke Luchtmacht Rijsttafel te consumeren. Het leek wel kerstmis! De

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 14 op de adressenlijst van 1 februari 1992

Overleden:

F. Campagne	Soesterberg
J.C. Morrien	Mandurah-West Australië
J.A. Vanguard (J.A. van Wijngaarden)	Californië, USA

Toegetreden:

G. Bal	Kolenwagenslag 50	2584 NS Den Haag
L. Buist	Broersvest 49d	3111 EB Schiedam
A. Cohen	Ruysdaellaan 3	3723 CB Bilthoven
A.B. Hut	van Leeuwenhoekstraat 5 Flat 63	2014 GE Haarlem
L. Labruyère	Milton Avenue 9	Paradise Point Qld 4216 Aus

Verhuisd (c.q. gecorrigeerd):

E.A. von Breunig	Beyamina Norte 2, Plg App. B5	E-29620 Torremolinos, Spanje
P.R. Gerbrands	Roomolenstraat 10	2265 CS Leidschendam
Mevr. J.H.B. van Putten- van Koeverden	Richard Wagnerlaan 73, Apt. 805	2253 CD Voorschoten

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel. (070) 324 04 47

totaal verduisterde zaal was verlicht door vele kaarsen op de tafels. Door voorzitter Hemmes werden degenen die ons in het afgelopen jaar waren ontvallen, herdacht. Voor de genoten gastvrijheid werden de luchtmachtmannschappen zeer hartelijk bedankt. Ook werden de speciale gasten speciaal welkom geheten zoals de Generaal BD Mandersveld, die tot 1 september jl. de functie als Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten had vervuld alsmede de plaatsvervanger en zijn opvolger.

Een speciale begroeting genoot Mevr. Dra. Agnes Dessing die in verband met haar proefschrift in wording over het onderwerp Engelandvaarders een beetje van de sfeer kon proeven temidden van al die ouderen in de bijeenkomst.

Na de maaltijd gingen nog een aantal van de deelnemers terug naar de vorige ruimte om onder het drinken van een glas van het een of ander, tot 17.00 uur door te gaan met het ophalen van de herinneringen aan vroeger.

En al die tijd géén helicopter gezien. Dat was jammer. Er waren zelfs deelnemers die gehoopt hadden op een rondje met zo'n wentelwiek, bij voorkeur een "Apache". Maar we weten nu nog niet hoe zo'n ding er in levende lijve uitziet.

Desalniettemin bedankt luchtmacht voor de geweldige ontvangst.

FMB